

Nr 207.

Av herrar **Werner** och **Rubbestad**, *angående statens övertagande av tingshusbyggnadsskyldigheten på landsbygd och i städer utan magistrat.*

Rättsväsendet är sedan gammalt ett statens verksamhetsområde. Den »självförvaltning», som tillkommer de s. k. tingshusmenigheterna, har icke heller erhållit fullt utvecklad kommunal organisation. Sedan gammalt har beslutanderätten rörande tingshusbyggnadsskyldigheten tillkommit länsstyrelserna. Visserligen har under senare år utvecklats ett slags sedvanemässig medverkan från menigheternas sida rörande dessa angelägenheter, men med möjlighet för länsstyrelserna att pröva och fastställa beslut. Ritningar till tingshusbyggnad och häradsfängelse stadfästas av statlig myndighet. Tingslagsmenigheterna ha egentligen bara haft uppgiften att betala. Ett sådant sakernas tillstånd framstår ur demokratisk synpunkt icke såsom tillfredsställande. När man ifrågasatt tingshusbyggnadsskyldighetens förstatligande, har det icke varit fråga om att beröva menigheterna ett inflytande av något praktiskt värde, utan att befria dem från en pålaga. I yttrande över betänkande angående revision av bestämmelserna om tingshusbyggnadsskyldigheten (SOU 1936:37) har 1937 års domsagoutredning förklarat, att ur dess synpunkt frågan om statens övertagande av tingshusbyggnadsskyldigheten icke heller mötte erinran. Domsagoutredningen synes emellertid i dess förslag till omorganisation av domsagoförvaltningen m. m. (SOU 1939:29) icke ha tagit ståndpunkt i själva principfrågan, huruvida tingshusbyggnadsskyldigheten skall åvila kommunal samfällighet eller övertagas av staten. Den 1936 tillsatta kommunalskatteberedningen är på denna punkt så mycket bestämdare (SOU 1943:43) samt säger därom:

»Rättsvården, som är av grundläggande betydelse för hela samhällsordningen, framstår utan tvekan såsom en utpräglad statsangelägenhet. De principiella skälen tala sålunda för, att tingshusbyggnadsskyldigheten överflyttas på staten.»

Obestridligt borde ur tekniska och ekonomiska synpunkter staten icke ha sämre förutsättningar än tingslagen att handhava ifrågavarande uppgift. Kostnaderna torde väl icke heller behöva bli större om staten träder i stället för tingslagen. Hittills har det som regel icke varit fråga om så stora belopp. Utdebiteringarna ha länge varierat mellan några ören per skattekrona och ungefär någon krona. I vissa fall har under en del år ingen utdebitering av tingshus-skatt förekommit. Under senare år ha på sina håll ökade byggnadskostnader inverkat fördyrande även på detta område. Vad som emellertid framför allt

torde komma att fördyra kostnaderna och höja tingshusskatten är den om-
daning av rättsväsendet, omreglering av tingslagen, flyttning av tingsställen
o. s. v. som vi nu på många håll stå inför. Mycket talar för att ökade krav
komma att ställas i fråga om byggandet och vården av domstolslokaler, och
kostnaderna kunna såsom berörts befaras komma att avsevärt fördyras. Det
kan — i vart fall under vissa tidsperioder — befaras, att utdebiteringarna
komma att växa.

Ur skatteutjämningsynpunkt faller det i ögonen, att det är fråga om en
beskattning av mycket växlande tryck som träffar mycket ojämnt. Ibland
uttaxeras ingenting, eller nästan ingenting, en annan gång kan det vara fråga
om mera betydande belopp. Icke sällan har det visat sig, att tingshusskatten
varit hög, där den kommunala skattetungan i övrigt varit som mest tryckande.
Ett naturligt sammanhang härvid är givetvis, att i bygder, där antalet skatte-
kronor per invånare är ringa, blir belastningen av det skatteunderlag, som
finnes, hårdare beträffande så väl landsting och primärkommuner som tings-
lagsmenigheten.

Man har sökt rationalisera utdebiteringsförfarandena på olika områden, sif-
ferbeloppen ha av praktiska skäl avrundats o. s. v. På landsbygden och i städer
utan magistrat utdebiteras tingshusbyggnadskostnaderna som en särskild tings-
husskatt. Det är uppenbart, att uträkning och debitering av en sådan extraskatt,
ofta i mycket ojämn siffror, per skattekrona räknade — 6 öre, 7 öre, 29 öre,
57 öre, 129 öre o. s. v. — måste medföra både besvär och trassel, som kan ur
praktisk synpunkt framstå som onödig. Skatten ger ju icke heller i sin helhet
så stora belopp, och man frågar sig om det verkligen kan vara ändamålsenligt
ordnat med denna halvgångna organisationsapparat, särskild utdebitering o. s. v.
Snarast synas vi här röra oss på ett avsnitt i svenskt samhällsliv, som med ett
modernt slagord benämns »Krångelsverige».

Det synes också här både möjligt och skäligt, att en radikal rationaliserings-
åtgärd vidtages.

I fråga om städer med magistrat äro förhållandena mera komplicerade. Här
förekommer ingen särskild beskattning. Det går väl inte heller att utan vidare
säga, vad i fråga om rådhuslokaler o. s. v. som är avsett endast för rätts-
vården o. s. v. Det synes därför befogat att låta frågan om en reform för
dessa städers del anstå till dess en närmare undersökning verkställts angående
dylika städers särskilda skyldigheter och rättigheter.

Hänvisande till anförda skäl samt under åberopande av vad 1936 års kom-
munalskatteberedning i dess ovan angivna utlåtande anfört, påyrkas,

det riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa
att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att tingshusbygg-
nadsskyldigheten på landsbygd och i städer utan magistrat över-
tages av staten; samt

att Kungl. Maj:t i samband härmed måtte i proposition till riksdagen föreslå lämplig ordning för statens handhavande av denna uppgift jämte förslag angående statens övertagande på skäliga villkor av tingslagens egendom och skulder.

Stockholm den 22 januari 1948.

Osc. Werner.

Axel Rubbestad.
